

Ewa Biazik

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

e-mail: ewa.biazik@ue.wroc.pl

**SPRAWOZDANIE Z MIĘDZYNARODOWEGO
PROJEKTU PT. „POZYCJA ROLNICTWA
W ROZWOJU REGIONALNYM”
DLA STUDENTÓW I NAUCZYCIELI AKADEMICKICH**

DOI: 10.15611/nit.2014.2.01

Od 27 kwietnia do 10 maja 2014 r. studenci studiów magisterskich i doktoranckich oraz pracownicy naukowcy z dziesięciu ośrodków badawczych z siedmiu krajów europejskich, m.in. Uniwersytetu Mendela w Brnie, Wydział Rozwoju Regionalnego i Studiów Międzynarodowych (Czechy), Uniwersytetu Aleksandras Stulginskis (Litwa), Uniwersytetu Ekonomicznego z Krakowa (Polska), Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie (Polska), Uniwersytetu w Padwie (Włochy), Karoly Robert College (Węgry), Uniwersytetu w Szeged (Węgry), Uniwersytetu w Gendawie (Belgia), a także Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, uczestniczyli w międzynarodowym projekcie badawczym pt. „Pozycja rolnictwa w rozwoju regionalnym” (*The Position of Agriculture in Regional Development*) w ramach programu *Erasmus Intensive Programme*. Szkolenie było również częścią programu Komisji Europejskiej „Uczenie się przez całe życie” (*Lifelong Learning Programme*).

Organizatorem projektu był Uniwersytet Rolniczy w Nitrze (Słowacja) jako lider konsorcjum jednostek szkół wyższych. Słowacki Uniwersytet Rolniczy został utworzony w 1952 r. i od początku jego działalność skoncentrowana jest na kształceniu rolniczym. Tematyka badawcza dotyczy głównie produkcji bezpiecznej i zdrowej żywności, ochrony różnorodności biologicznej oraz zrównoważonego rozwoju terenów rolniczych. W 2010 r. Uniwersytet Rolniczy w Nitrze, jako pierwszy uniwersytet na Słowacji, otrzymał prestiżowy certyfikat Europejskiego Systemu Transferu i Akumulacji Punktów (ECTS – *European Credit Transfer and Accumulation System*) nadany przez Komisję Europejską, umożliwiający mobilność studentów.

W ramach projektu odbyła się seria wykładów dotyczących następującej tematyki: polityki rolnej, ekonomii i zarządzania w rolnictwie oraz rozwoju regionalnego. W pierwszej części wystąpień omówiono najistotniejsze zagadnienia dotyczące po-

lityki rolnej. Wprowadzenie w zagadnienia aktualnej polityki rolnej Unii Europejskiej przedstawił prof. Jan Pokrivcak z Uniwersytetu Rolniczego w Nitrze. Jako uzupełnienie dr Lucia Palšová zaprezentowała wystąpienie pt. „Prawo gruntów w republice Słowackiej jako przeszkoda i bodziec dla rolnictwa”, związane z nowelizacją prawa umożliwiającego cudzoziemcom zakup gruntów w Republice Słowackiej od 1 maja 2014 r.

Następnie dr Ivo Zdráhal z Uniwersytetu Mendela w Brnie w swoim wykładzie omówił strukturę wielkości gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej, a mgr Martin Hrabalek, również z Uniwersytetu Mendela, przedstawił referat pt. „Wspólna polityka rolna w zewnętrznych relacjach do przepisów Unii Europejskiej”. Prelegenci podkreślili, iż temat dopłat rolnych jest nieustannie największym problemem polityki rolnej państw Unii Europejskiej, a ciągle naciski zewnętrzne zmuszają do reformy wspólnotowego ustawodawstwa.

Tematyka kolejnych wykładów dotyczyła innowacyjności w rolnictwie. Wystąpienie dr Kristiana Kis, noszące tytuł „Wiedza rolnicza i system innowacji (AKIS) jako narzędzie do zwiększenia wydajności, efektywności i zrównoważonego rozwoju w rolnictwie”, przybliżyło najnowsze tendencje występujące w sektorze rolniczym. System AKIS został utworzony w odpowiedzi na teorię przyjęcia i dyfuzji innowacji, która wyjaśnia dlaczego ludzie są lub nie są w stanie przyjąć nowych praktyk, rolniczych. Pojęcie systemu AKIS było rozwijane przez Rølinga na początku lat dziewięćdziesiątych jako diagnostyczne ramy, które pomagają rozpoznawać formy organizacyjne związane z przepływem informacji (wiedzy), tj. tworzenie nowych idei, ich transformacja oraz praktyczne wykorzystanie. Generalnie AKIS możemy definiować jako zestawienie podmiotów, organizacji oraz sieci informacyjnych, mających za zadanie poprawę związku pomiędzy przepływem wiedzy a środowiskiem oraz kontrolą przepływu informacji.

W kolejnym dniu obrad prof. Vilma Atkočiūnienė (Uniwersytet Aleksandras Stuliginiskis, Litwa) zaprezentowała europejskie modele rolnictwa, bazując na wykładzie modelu żywotności (*model of vitality*). Europejski model rolnictwa zakłada wielofunkcyjność obszarów rolniczych i ich zrównoważony rozwój, dlatego istotne jest zachowanie krajobrazu, ochrona zasobów naturalnych dla zachowania atrakcyjności i żywotności obszarów wiejskich dla przyszłych pokoleń. Prelegentka zaznaczyła, iż kluczowe znaczenie dla wszystkich planów i działań oddziałujących na kształt słowackiego i europejskiego rolnictwa mają ludzie mieszkający na obszarach wiejskich.

Magister Ewelien Lambrecht z Uniwersytetu w Gendawie (Belgia) wygłosiła referat pt. „Innowacja przez tworzenie systemów (sieci informacyjnych) w celu wzmocnienia rozwoju regionalnego”. Prelegentka podkreśliła, że wymiana informacji przez tworzenie sieci oraz innowacje są istotnym czynnikiem umożliwiającym przedsiębiorcom uzyskanie przewagi konkurencyjnej. Ponadto zostały przedstawione przykłady sieci rolników utworzone we Flandrii. Z kolei kwestię pozycji kobiet w rolnictwie z punktu widzenia uczniów szkół wyższych omówił prof. Jozef Gal

z Uniwersytetu w Szeged (Węgry). Podczas wystąpienia przeprowadzono badanie ankietowe dotyczące struktury zatrudnionych w rolnictwie.

W trzecim dniu obrad mgr Amir Imeri z Państwowego Uniwersytetu w Tetowie (Macedonia) w swoim wystąpieniu pt. „Rozszerzenie Unii Europejskiej, transformacja ekonomiczna oraz sektor rolniczy” zaprezentował problemy związane z dotychczasową integracją krajów bałkańskich. Prelegent przedstawił charakterystykę ekonomiczną Macedonii, która wraz z Czarnogórą, Serbią i Turcją jest wymieniana jako kraj kandydujący do Wspólnoty Europejskiej. Z kolei mgr inż. Ewa Biazik z Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu (Polska) przedstawiła referat pt. „Najnowsze trendy w produkcji żywności w Polsce oraz Unii Europejskiej”. Prelegentka omówiła m.in. prozdrowotne składniki oraz innowacyjne systemy opakowań, które gwarantują bezpieczeństwo produktów spożywczych. Zmiany w zakresie popytu na produkty spożywcze, a także rosnąca globalna konkurencja stymulują zmiany w technologii przetwórstwa żywności. Konsumenci oczekują zdrowszych produktów, które zawierają mniej soli, tłuszczu, cholesterolu czy – ogólnie – kalorii. Ponadto pożądanym jest występowanie prozdrowotnych, aktywnych biologicznie składników, tj. karotenoidów, nienasyconych kwasów tłuszczowych, steroli czy błonnika, przy jednoczesnym zachowaniu tradycyjnych i typowych dla danego produktu właściwości sensorycznych. Ponadto prelegentka zwróciła uwagę, iż innowacyjne systemy opakowań, tj. opakowania aktywne czy inteligentne, są potencjalnymi rozwiązaniami alternatywnymi w przemyśle spożywczym pozytywnie postrzeganymi przez nabywców. Po wystąpieniu odbyła się ożywiona dyskusja dotycząca bezpieczeństwa najnowszych technologii produkcji żywności.

Po teoretycznym przygotowaniu, na które składało się szczegółowe omówienie przez mgr Stanisławę Pavlakovą z Uniwersytetu Rolniczego w Nitrze metod analityczno-diagnostycznych stosowanych w analizie regionu, odbyło się 10 wyjazdów studyjnych, które miały na celu zapoznanie się z dobrymi praktykami rolniczymi w wiodących gospodarstwach rolnych na Słowacji. W Republice Słowacji uprawianych jest 40% gruntów, a rolnictwo stanowi 2,7% PKB. Główne rośliny uprawne to: pszenica, żyto, kukurydza, ziemniaki, buraki cukrowe i słonecznik. Uczestnicy programu mieli sposobność oceniania funkcjonowania dużych gospodarstw rolnych (powyżej 400 ha) o różnych specjalnościach, m.in. farmę krów typu mięsnego (Podylava) oraz farmy krów typu mlecznego w Majcichov, a także małych gospodarstw zlokalizowanych w regionie Myjava (np. gospodarstwa produkcji wikliny).

Wizytowano także dwie ekologiczne firmy – zakład przetwórstwa zbóż „Eco-trend” oraz stację produkcji biogazu. Uczestnicy mieli również możliwość prowadzenia dyskusji panelowej z przedstawicielami władz lokalnych (major miasta Stara Tura), a także organizacji pozarządowych m.in. LAG (*Local Action Group*), dotyczącej wykorzystania środków unijnych w rozwoju terenów rolniczych.

Udział w wydarzeniach kulturalnych – obchodach pierwszomajowych czy w tradycyjnym słowackim weselu, pozwolił uczestnikom na zapoznanie się z obyczajami i historią gospodarzy, a także z typowymi narodowymi potrawami.

Nadrzędnymi celami projektu były jednak analiza aktualnej sytuacji oraz przygotowanie (formułowanie) strategii rozwoju dla regionu Myjava, zlokalizowanego w kraju treńczyńskim (na zachodzie Słowacji), jednostce podziału administracyjnego. Powiat ten został utworzony w 1923 r., jego aktualne granice istnieją zaś od 1996 r. Myjava jest jednym z mniejszych powiatów w Republice Słowackiej, gdzie obserwuje się niższą od średniej krajowej gęstość zaludnienia (ok. 9%). Region charakteryzuje się korzystnymi warunkami do rozwoju rolnictwa (produkcji zarówno roślinnej, jak i zwierzęcej), a także agroturystyki. Mimo że region ten ma duży potencjał w przyciąganiu turystów i ludzi do osiedlania się, pracy czy inwestowania, brak wsparcia, współpracy i zaufania między obywatelami a lokalną administracją publiczną ma wpływ na niewystarczające wykorzystanie dostępnych zasobów i możliwości.

W latach 2001-2012 liczba ludności zmniejszyła się z 29 170 do 27 355, co oznacza średni spadek roczny wynoszący 165 osób. Zmiana ta była spowodowana niekorzystnymi tendencjami w migracji. Średnie roczne saldo migracji (w latach 2001-2011) wynosiło -54 osoby. Migracja ludności odbywała się jednak na poziomie krajowym (pomiędzy powiatem Myjava a innymi regionami i większymi miastami). Imigracja za granicę w regionie Myjava stanowiła 12%.

W celu rozwiązania zaobserwowanych problemów zespoły uczestników analizowały: możliwości rozwoju ekonomicznego, aspekty kulturalne i społeczne, funkcjonowanie lokalnych władz oraz organizacji pozarządowych, aspekty ekologiczne oraz możliwość rozwoju turystyki w regionie. Jednakże z punktu widzenia tematu poza czynnikami twardymi (*hard factors*), tj. czynnikami ekonomicznymi, badano również czynniki miękkie (*soft factors*), dotyczące relacji i poziomu zaufania w społeczeństwie.

Aby sformułować odpowiednią strategię rozwoju, która mogłaby zostać wdrożona w regionie Myjava, wykonano analizę SWOT oraz analizę interesariuszy (*stakeholder analysis*). Metoda SWOT pozwala ocenić wewnętrzne oraz zewnętrzne środowisko danego podmiotu przez analizę mocnych i słabych stron, a także potencjalnych szans i zagrożeń. Natomiast analiza interesariuszy jest metodą stosowaną w ocenie konkretnych interesów osób związanych z jakimś określonym projektem, procesem bądź środowiskiem. Narzędzie to pozwala na zebranie informacji oraz ich ocenę, aby wykazać interesy, których udziałowców należy brać pod uwagę w procesie decyzyjnym. W pracy analityczno-diagnostycznej stosowano również metodę drzewa problemów (*problem tree*) oraz drzewa celów (*objective tree*). Na podstawie analizy zidentyfikowanych problemów i stworzonego obrazu pożądanego, przyszłej sytuacji sformułowano wizję i strategię rozwoju regionu Myjava, która uwzględniała pięć analizowanych aspektów społeczno-ekonomicznych.

Uzyskane wyniki, przedstawione podczas końcowych prezentacji, stanowią nową wiedzę, która powinna podlegać komercjalizacji. Proponowane strategie dotyczące obszarów ekonomii, aspektów kulturalno-społecznych, lokalnych władz oraz

organizacji pozarządowych, ekologii i turystyki zostaną opublikowane w zeszytach naukowych Uniwersytetu Rolniczego w Nitrze.

Podczas oficjalnego zamknięcia programu dr Eva Kaprálová ze Słowackiego Uniwersytetu Rolniczego w Nitrze podziękowała wszystkim uczestnikom za aktywny udział i wręczyła referującym oraz studentom certyfikaty. Projekt, prócz tego, że miał wartość naukową, był również doskonałą okazją do nawiązania kontaktów między pracownikami nauki z różnych europejskich ośrodków. Uczestnictwo w tym szkoleniu pozwoliło zarówno studentom, jak i pracownikom naukowym zapoznać się z często odmienną kulturą pracy, a także poszerzyć i doskonalić kompetencje zawodowe i społeczne.

Składam serdeczne podziękowania Panu Profesorowi Tomaszowi Lesiowowi za pomoc w przygotowaniu niniejszego sprawozdania.